

Wat is ‘het Goede’ in de tijd na corona?

Het Schone, het Ware en het Goede ... Onlangs heb ik deelgenomen aan een inspirerend gesprek uit een reeks bijeenkomsten over deze kernwaarden. Aan het eind van het gesprek over het Ware kwam bij mij de vraag op die nu boven dit artikel staat. ‘Wat is “het Goede” is meer dan een mooie filosofische vraag. In deze bijzondere tijd ben ik, net als iedereen, overladen met berichten over wat er allemaal zou kunnen, ondanks en dankzij de coronacrisis, berichten dicht bij huis en berichten die de hele wereld aangaan. De vraag naar ‘het Goede’ is voor mij daardoor niet vrijblijvend.

door Anneroos Gerritsen

Wat mij bezighoudt, is hoe dit tijdsbeeld zich weer verder zal ontrollen en hoe we daar op verschillende niveaus invloed op kunnen uitoefenen. Mijn gedachten hierover heb ik gescherpt in een gesprek met een goede vriend, een actieve tachtiger die altijd volop in het leven staat en vanuit een iets andere generatie en perspectief kijkt dan ikzelf. Ik ben net een kleine generatie jonger.

Tijdsbeeld

De tijd na de Tweede Wereldoorlog wordt wat betreft mentaliteit omschreven als ‘met z’n allen de schouders eronder’, ‘geen woorden maar daden’. Veel solidariteit, collectiviteit, met elkaar ‘het Goede’ doen voor de BV Nederland. Meer welvaart creëren. Dit kreeg voortgang in de vijftiger jaren. Kijk naar de komst van de AOW als teken van solidariteit en beschaving. Voor de mensen die geen of weinig pensioen hadden opgebouwd een ongekende luxe. Het zorgde ervoor dat dat ze zich vrijer en onafhankelijk van charitas konden opstellen. Er waren ook mensen die deze solidariteit als verstikkend beleefden, de bekende zuilen waren zeer bepalend voor alle aspecten van het leven. Dus

kwam als reactie weer de zucht naar vrijheid in de zestiger jaren. Dat mondde uit in de gedachte dat een ieder mens recht heeft op zijn of haar eigen leven en is zodoende ook handelingsbekwaam. De opkomst van de vrouwenbeweging. Vrouwen moesten de handtekening van hun man vragen bij aankoop van een wasmachine tot in 1956. Dat is nu onvoorstelbaar.

Veel ontwikkelingen vanaf de zestiger jaren waren goed, zoals individuele vrijheid, stimulering van het eigen woningbezit, veel creativiteit op allerlei gebied, toename van allerlei faciliteiten voor een bredere groep van de bevolking en de kortere werkweek: nog maar 40 uur per week werken. Het accent in de jaren na de Tweede Wereldoorlog lag dus op welvaart; in de jaren daarna vooral op de toename van het welzijn en het welbevinden.

Nu

De laatste jaren zie ik zucht naar perfectie: alles is gericht op uiterlijk vertoon. Sociale media worden gebruikt om alles mooier, leuker, interessanter te maken. CV’s moeten steeds specialer worden, gelardeerd met een filmpje wil je opvallen.

‘Hoe zorgen we ervoor dat Nederland niet meer het belastingparadijs is, waarvoor zovelen zich schamen?’

Dit heeft als keerzijde dat met name veel jongeren buiten de boot vallen, burn-out raken, zelfs depressief worden. Velen hebben het materieel erg goed, maar komen tekort aan immateriële zaken als zelfbewustzijn en passie. Ik zie en hoor dat veel om me heen. Toch zie ik ook andere bewegingen onder jongeren: minder gericht op materiële zaken, veel meer deeleconomie, ergens met overtuiging voor gaan, zoals toneel, klimaat, duurzaamheid. Ook bij ouderen zie ik deze spagaat: ze zitten in een huis met alle verzorging, maar met welbevinden? Er is veel eenzaamheid onder ouderen. Het lijkt erop dat de toegenomen welvaart niet meer samen opgaat met welzijn en welbevinden. In ieder geval niet voor iedereen.

In mijn werk met mensen tussen de 50 en 70 jaar zie ik dezelfde tegenstellingen. Bij sommigen staan de materiële zaken voorop. Over de periode na pensionering denken zij vooral in termen als ‘nu genieten van de verworven rechten’. Anderen staan wel stil bij immateriële zaken, maar zijn bang om met het wegvallen van betaalde banen belangrijke aanknopingspunten en netwerken te verliezen. Tijdens de cursus ‘Pensioen in Zicht’ die ik geef, komen de meer materieel georiënteerden erachter dat er waarschijnlijk meer is in het leven dan alleen geld en materie. Bezinning brengt echt bewustwording; begeleiden zonder oordeel en in alle rust nadenken en uitwisselen, geeft vrijheid. De meer reflectieve personen komen erachter dat ze met hun kwaliteiten na hun pensionering ook in staat zullen zijn belangrijke waarden verder uit te bouwen in onbetaalde activiteiten. Ik hoor hen ook vaak zeggen dat zij de bevoorrechte generatie zijn, die het materieel steeds beter hebben gekregen, maar daar in hun ogen – achteruitkijkend – ook verkeerde dingen mee hebben gedaan. Ze kijken naar

de andere kant van steeds meer welvaart en voelen nu ook een verantwoordelijkheid om mee te helpen aan de bestrijding van die gevolgen.

Door het gesprek in een groep mensen, die zeer diverse achtergronden hebben maar wel in dezelfde levensfase zitten, komt er veel op tafel: zaken die voortborduren op een gedeelde tijdsbeleving. Blijken van herkenning op de ontwikkelingen in de vijftiger en zestiger jaren brengen een glimlach op het gezicht. Van daaruit ontstaan prachtige gesprekken over wat kwaliteit van leven is, wat de waarden zijn die voor de komende levensperiode zullen gaan gelden.

Eigenlijk proberen we zo met elkaar de toegenomen welvaart weer te koppelen aan welbevinden en welzijn, voor onszelf en voor de mensen om ons heen.

Toekomst?

Wat betekent deze pandemie voor onze toekomst? Is er naast alle ellende wellicht ook sprake van ‘genade in vermomming’? Omdat we zaken moeten veranderen?

Is toenemende welvaart de beste weg om samen op te gaan met welzijn en welbevinden? Is het niet voor niets dat tegenover ‘steeds meer, steeds groter’, globalisering en individualisme nu initiatieven ontstaan die gemeenschap bevorderen, zoals woninginitiatieven, buurtwinkels, eigen energie in eigen beheer? Behapbaar, kleinschalig en gemeenschappelijk. Er wordt nu steeds gesproken over de beroepen die er echt toe doen: zorg, onderwijs, vuilophaal maar ook de kunsten. Beroepen die niet goed betaald worden.

Rutger Bregman stelt met zoveel anderen voor om nu het basisinkomen in te gaan voeren, nadat dit jaren geleden al door de Rooie Vrouwen vanuit

de PvdA voorgesteld is. Volgens Bregman kan dit omdat Nederland zo rijk is dat wij met ons allen 30 procent van wat we verdienen aan onzinbanen betalen. Maar hoe kunnen wij dat veranderen? Wat is de rol van de banken hierin? Hoe kunnen wij voorkomen dat hetzelfde gebeurt als na 2008, waarin de banken er snel weer bovenop kwamen en veel mensen helaas niet. Hoe zit het met Europa in dit verband? Hoe zorgen we ervoor dat Nederland niet meer het belastingparadijs is, waarvoor zovelen zich schamen?

Ik geniet van Kim Putters, die in zijn rol als directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau veel invloed heeft met zijn hart op de juiste plaats. Zoals ik hem laatst weer met Feike Sijbesma (ex-CEO van DSM en nu volop in de weer voor corona-materiaal) enthousiast zag praten op de televisie over de inclusieve maatschappij en over het actief zoeken naar verbindingen om dat te bewerkstelligen. Hij is niet voor niets de meest invloedrijke persoon in Nederland van *de Volkskrant top 200* geworden in 2019. In het klein zie ik in deze tijd zoveel leuke initiatieven: hulpacties voor kwetsbaren, gesprekje op straat, kinderen die weer veel ouderwetse straat-spelletjes spelen, de toename aan handgeschreven kaartjes.

Wat groter zie ik in Nederland mooie creaties ontstaan, veelal vanuit de creatieve en kunstensectoren. Ik doe hier heel graag aan mee, merk dat met 'het Goede' te doen voor anderen ik ook 'het Goede' voor mezelf schep.

Maar hoe zit dat in het groot? Hoe kunnen we in het groot net als in het klein zaken zo veranderen dat we welvaart weer koppelen aan welzijn en welbevinden? Hoe kunnen we de politiek, de banken, de grote jongens en meisjes in de grote, machtige organisaties zo bewerken dat er goede veranderingen

gaan plaatsvinden? Wie neemt die handschoen op? Waarschijnlijk door mensen als Kim Putters aan te stellen op belangrijke posities als beleidsmaker.

Hoe kunnen we vasthouden wat er op 4 en 5 mei allemaal is bevestigd: saamhorigheid, creativiteit, zorg voor ieder mens, niet wegstijven en doen wat goed is? Opdat we in vrijheid kunnen leven, zo onafhankelijk mogelijk en met zelfgekozen afhankelijkheden.

Lezers van dit blad hebben daar vast ideeën over. Ik houd van verbinden, van mensen, ideeën. Als er anderen zijn, zoals management consultants, die mij ideeën kunnen aandragen, dan vertaal ik ze naar mensen van allerlei komaf in mijn groepen en in mijn buurt.

Laten we dus zowel van bovenaf als van onderop veranderingen ten goede bewerkstelligen en de verbindingen leggen. Zo kunnen we welvaart weer gaan combineren met welzijn en welbevinden.

Anneroos Gerritsen is levensbegeleider en adviseur bij Odyssee.

Met dank aan Kees Goedhart en Hans de Jong voor het gesprek en de redactie.